

Деякі проблеми вивчення творчості київських ювелірів XIX ст.

У вивченні історії розвитку ювелірного виробництва в Києві найкраще висвітлені періоди розвитку золотарства.

Один з них охоплює XI-XII ст. Він характеризується формуванням основних традицій київської ювелірної школи.

Основна риса другого періоду (XVII-XVIII ст.) - розповсюдження стилю барокко створення оригінальних творів - зразків українського барокко.

Проблема творчості київських майстрів золотарів та сріблярів XIX ст. не знайшла повного висвітлення у вітчизняній історичній та мистецтвознавчій літературі. Ніяких згадок про ювелірне мистецтво нема в загальних працях по історії мистецтва України.

Це можна пояснити рядом причин: по-перше: раніше вважалося що XIX ст. - час деградації та занепаду ювелірного мистецтва. По-друге малочисленістю першокласних виробів що збереглися до наших днів.

XIX ст. в історії ювелірного мистецтва Києва - це складний період відмічений з одного боку руйнацією стильової єдності пошуками нових способів художньої виразності, з іншого - підсиленням конкуренції та впливу російських та західноєвропейських майстрів, чиї прикраси у великій кількості привозились у місто і охоче розкуповувались місцевими жителями.

В останній чверті XIX ст. в Києві ліквідований сріблярський цех, крім того з'явилися численні майстерні, на базі яких у майбутньому виникли ювелірні підприємства артілі.

Вироби київських майстрів зберігаються в зібраннях Музею історичних коштовностей України, Державному історико-культурному заповіднику Києво-Печерська лавра. Більшість з них вважаються творами невідомих майстрів, хоча вони позначені іменними клейнами. Тому першочерговим завданням музейних працівників є атрибуція "анонімних" робіт, вивчення характерних особливостей творчості окремих майстрів: художньо-стильово-

вий аналіз конкретних творів.

У дослідженні даної теми важливо застосовувати комплексний підхід, який має поєднувати вивчення музейних колекцій та архівів, що є джерелом свідчень про київських майстрів XIX ст.

Інформація про ювелірів першої половини XIX ст. зберігається в архіві м. Києва. Фонд 337 - Київський сріблярський цех подає данні про майстрів, підмайстрів та учнів. Матеріали 1811-1886 рр. дозволяють спостерігати зростання кількості майстрів, їх соціальний та національний склад. Цінні свідчення містяться у контрактах майстрів з замовниками. На багатьох документах є іменні печатки майстрів, які дозволяють в подальшому зробити розшифровку клейм, вибитих на ювелірних виробках.

Документи фонду 339 Київської ремісничої управи (1873-1904 рр.) - подають інформацію про майстрів та підмайстрів, які наймались на роботу до власників ювелірних майстерень. Вони містять також дані про умови найму, розміри, платні результати іспитів на звання майстра.

У фонді 332 цех Київської управи ремісничих цехів (1881-1886 рр.) - можна побачити атестати майстрів і підмайстрів, записи про свідчення міщан в ремісничі цехи.

З появою в Києві фабрик та заводів, була поширена спеціальна звітність про: характер продукції, призначеної до випуску; способи її реалізації, кількість робітників, стан техніки (Державний архів Київської області, фонд 804 280).

В фондах Центрального Державного архіву (N442 574) зібрані щорічні статистичні данні про ювелірні майстерні. Вказані кількість робітників, учнів, описані санітарні умови виробничих приміщень.

Отже архівні джерела подають найбільш повне уявлення про стан розвитку ювелірної справи в Києві, дозволяють відтворити картину творчості багатьох ювелірів. Маючи документи про час діяльності кожного майстра, опис його замовлень, можна встановити авторство творів, які зберігаються в музеях, виявити притаманні кожному ювеліру стилістичні та технічні прийоми.